

**INSTITUTIONEN FÖR
SPRÅK OCH LITTERATURER**

ETT ÄVENTYR BORT OCH HEM IGEN

En jämförelse av egennamn i två svenska
översättningar av J.R.R. Tolkiens *The Hobbit*

Hanna-Sofia Carlson

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	ÖU2100 Översättarprogrammet
Nivå:	Avancerad nivå
Termin/år:	Vt2015
Handledare:	Magnus P. Ängsal
Examinator:	Mats Mobärg
Rapport nr:	xx (ifylles ej av studenten)

Abstract

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	ÖU2100
Nivå:	Avancerad nivå
Termin/år:	Vt2015
Handledare:	Magnus P. Ängsal
Examinator:	Mats Mobärg
Rapport nr:	xx (ifylles ej av studenten)
Nyckelord:	Översättning, egennamn, Tolkien, domestication, foreignization

I uppsatsen undersöks skillnader i fråga om hur egennamn är översatta från engelska till svenska i två översättningar av J.R.R. Tolkiens fantasyroman *The Hobbit or There and Back Again*. Översättningarna är gjorda av Britt G. Hallqvist (1962) och Erik Andersson (2007) och har fått namnen *Bilbo – En hobbits äventyr* respektive *Hobbiten eller Bort och hem igen*.

Syftet med uppsatsen är att ta reda på vilka skillnader som föreligger mellan de två översättningarna vad beträffar översättning av egennamn samt vilket förhållningssätt som är mest framträdande i översättarnas val. De två förhållningssätten som utnyttjas för analysen är Lawrence Venutis *domestication* och *foreignization*. *Domestication* innebär att översättaren har valt att anpassa texten till målkulturen, i det här fallet den svenska, medan *foreignization* innebär att egennamnen har fått behålla sin ursprungliga form. Egennamnen delas även in i olika kategorier, bl.a. direktöversättning och utelämning, för att se vad som har skett vid översättningen.

Resultatet visar att det mest framträdande förhållningssättet de två översättarna har använt sig av är *domestication*. Vissa av de översatta egennamnen har spår av båda förhållningssätten, t.ex. när stammen på namnet sammanfaller med originalnamnet, men ändelsen har blivit ändrad till svenska. Den kategori som flest egennamn tillhör är direktöversättning, då översättarna har direktöversatt egennamnen till svenska.

Slutsatsen som kan dras är att strategin *domestication* har använts när det är nödvändigt för att egennamnet ska behålla den ursprungliga innebörden och betydelsen även vid översättning. *Foreignization* har varit mer framträdande i fråga om egennamn som i stor utsträckning endast används till att identifiera individer eller platser där översättningen inte har någon egentlig betydelse.

Innehållsförteckning

1.	Inledning	1
1.1	Syfte och frågeställningar	1
1.2	Material	2
1.2.1	Första översättningen av <i>The Hobbit</i>	2
1.3	Begrepp	3
1.4	Metod	3
1.5	Avgränsningar	4
2.	Teoretisk bakgrund	5
2.1	Skönlitterär översättning	5
2.2	Översättning av egennamn	6
2.3	Domestication och foreignization	7
2.4	<i>Översättarens anmärkningar</i>	8
2.5	<i>Guide to the names in The Lord of The Rings</i>	9
3.	Analys	10
3.1	Personnamn	10
3.1.1	<i>Bilbo Baggins</i>	10
3.1.2	<i>Azog the Goblin</i>	12
3.1.3	<i>Necromancer</i>	13
3.1.4	<i>Bullroarer</i>	15
3.1.5	<i>Thorin Oakenshield</i>	16
3.2	Geografiska namn	17
3.2.1	<i>Bag-End</i>	17
3.2.2	<i>Rivendell</i>	18
3.2.3	<i>Last Homely House</i>	19
3.2.4	<i>Mirkwood</i>	19
3.2.5	<i>Hobbiton och Dale</i>	21
3.3	Övriga egennamn	22
3.3.1	<i>My precious</i>	22
3.3.2	<i>The Arkenstone</i>	23
3.3.3	<i>Goblin-Cleaver</i> och <i>Foe-Hammer</i>	24
4.	Diskussion	26
5.	Sammanfattning	29
	Käll- och litteraturförteckning	30
	Bilaga 1.	32

1. Inledning

En av översättarens största utmaningar är att anpassa en översättning till en ny kultur. När källkulturen också presenterar egennamn som av olika anledningar måste översättas, sätts översättarens kunskaper och kreativitet på prov. Att översätta egennamn kan kanske initialt tyckas vara onödigt, då ett egennamn kan anses sakna egentlig betydelse och endast används för att identifiera individer: ”När det inte finns någon betydelse, finns det inte något att översätta” (Ingo 2007:137). I J.R.R. Tolkiens roman *The Hobbit*, som handlar om det fiktiva folkslaget *hobbitar*, och specifikt om hobbiten Bilbo Baggins och hans följe, återfinns däremot många egennamn skapade av kombinationer av ord som fungerar som markörer för att visa t.ex. varifrån personen kommer. Yvonne Bertills talar just om sådana översättningar i litteratur för barn sin avhandling:

[...] conventional ordinary names with no semantic content do not need to be translated, while names with a semantic content should be translated because their semantic content often uphold specific functions. (Bertills 2003:195).

Många egennamn i *The Hobbit* skiljer sig från egennamn i mycket annan skönlitteratur på så vis att de är bärare av ett semantiskt innehåll och därför kan vara aktuella att översätta. I vilken grad de två översättarna av Tolkiens *The Hobbit* har anpassat egennamnen för att de ska få en liknande innebörd i den översatta texten kommer att undersökas i uppsatsen.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att ta reda på vilka skillnader som föreligger mellan två översättningar av *The Hobbit*, nämligen Britt G. Hallqvists översättning *Bilbo – En hobbits äventyr* (1962) och Erik Anderssons översättning *Hobbiten eller Bort och hem igen* (2007a), vad beträffar egennamn. En av frågeställningarna är vilket förhållningssätt som är mest framträdande i de två översättarnas val och med det menas hur egennamnen har blivit anpassade till svenska. Analysen görs utifrån

begreppen *domestication* och *foreignization*, som beskrivs närmare i avsnitt 2.3. Både egennamn i form av namn på personer och platser som kommer att undersökas samt en övrig kategori, där namn på betydelsefulla föremål i romanen, som exempelvis svärd, analyseras. En andra frågeställning är hur översättarna har valt att anpassa egennamnen till svenska, dvs. genom direktöversättning, utelämning etc. vilka förklaras närmare i avsnitt 1.3.

De två frågorna som ställs i uppsatsen är således:

1. Vilket av förhållningssätten *domestication* och *foreignization* är mest framträdande i de översatta egennamnen?
2. Hur har översättarna valt att anpassa egennamnen till svenska vid översättningen?

1.2 Material

Materialet för uppsatsen utgörs av källtexten *The Hobbit or There and Back Again* (1937) av J.R.R. Tolkien samt de båda svenska översättningarna *Bilbo – En hobbits äventyr* (1962) av Britt G. Hallqvist och *Hobbiten eller Bort och hem igen* (2007a) av Erik Andersson. När böckerna omnämns i uppsatsen kommer de förkortade titlarna *The Hobbit*, *Bilbo* och *Hobbiten* att användas för att referera till Tolkiens original samt till Hallqvists och Anderssons översättningar.

Ytterligare material som används i analysen är *Översättarens anmärkningar* (2007b)¹ av Erik Andersson och *Guide to the names in The Lord of the Rings* (1967)² av J.R.R. Tolkien. Den sistnämnda är en lista skriven av Tolkien själv på hur egennamn i hans verk *Lord of The Rings* bör översättas. Viktigt att nämna är att Hallqvists översättning utkom fem år före *The Hobbit* vilket innebär att hon inte hade tillgång till listan som förklarar ursprunget till många av egennamnen och som i många fall fungerar som riktlinjer till hur dessa ska översättas. Slutligen ingår i materialet även personlig e-postkontakt med Erik Andersson.

1.2.1 Första översättningen av The Hobbit

Den första översättningen av *The Hobbit* utkom år 1947 och gjordes av Tore Zetterholm. Översättningen fick av Zetterholm titeln *Hompen* och

¹ Se avsnitt 2.4 nedan.

² Se avsnitt 2.5 nedan.

huvudpersonen fick namnet Bimbo Backlin istället för Bilbo Baggins. Detta kritiserades starkt av Tolkien själv, som inte gillade ändringen från *hobbit* till *homen*:

May I say now at once that I will not tolerate any similar tinkering with the personal nomenclature. Nor with the name/word Hobbit. I will not have any more Homen (in which I was not consulted), nor any Hobbel or what not. Elves, Dwarfs/ves, Trolls, yes: they are mere modern equivalents of the correct terms. But hobbit (and orc) are of that world, and they must stay [...] (Tolkien 1956 [www]).

Anledningen till att Zetterholms översättning inte har använts i uppsatsen är att den har visat sig vara ytterst svår att få tag på, vilket kan hänga ihop med dess impopularitet och att den därför inte trycktes i så många exemplar. Annars hade det varit mycket intressant att jämföra alla tre översättningar då detta hade skapat mer djup i uppsatsen, men då det inte har låtit sig göras finns här en viss brist.

1.3 Begrepp

Nedan förklaras de huvudsakliga begrepp som används i uppsatsen.

Domestication = Egennamnet anpassas till målkulturen.

Foreignization = Egennamnet har fått behålla sin ursprungliga form.

Delöversättning = Endast en del av egennamnet har översatts.

Utelämnning = Egennamnet har inte översatts utan har utelämnats i översättningen.

Direktöversättning = Egennamnet är direktöversatt till svenska.

Direktöverföring = Egennamnet är direktöverfört från originalet.

Översättning som respekterar fonetiska kvaliteter = Egennamnet har anpassats till svensk ljudstruktur och fått ändrad stavning.

Översättning med förändrad betydelse = Egennamnets ursprungliga betydelse har ändrats vid översättningen.

1.4 Metod

De översatta böckerna kommer att jämföras med varandra men även med originalet med förhoppningen att kunna klarlägga översättarnas val vid översättning av egennamn. Lawrence Venutis begrepp *domestication* och *foreignization* kommer användas i stort genom hela arbetet, och

dessa begrepp förklaras närmare i avsnitt 2.3. Egennamnen kommer även att kategoriseras för att få en generell uppfattning om hur de två översättarna skiljer sig åt samt för att få större förståelse för vad som egentligen har skett vid översättningen. Kategorierna som egennamnen delas in i är:

- 1) delöversättning
- 2) utelämning
- 3) direktöversättning
- 4) direktöverföring
- 5) översättning som respekterar fonetiska kvaliteter
- 6) översättning med förändrad betydelse.

När vissa av de analyserade egennamnen återfinns i Tolkiens *Guide to the names* (1967) kommer listan att konsulteras och slutsatser dras utifrån denna. Även Anderssons bok *Översättarens anmärkningar* (2007b) kommer att konsulteras. Till detta kommer personlig e-postkontakt med översättaren, för att få en större inblick i hans resonemang vid översättning av vissa av egennamnen. Personlig kontakt med Hallqvist inte är möjlig eftersom hon avled år 1997. (Tenngart u.å.)

Analyskapitlet delas in i tre delar där varje del undersöker egennamn inom ett specifikt område. Dessa tre områden är egennamn i form av 1) personnamn, 2) geografiska namn och 3) övriga namn där t.ex. namn på svärd ingår.

1.5 Avgränsningar

På grund av begränsad tid och begränsat utrymme undersöks inte samtliga egennamn i böckerna. Totalt kommer femton egennamn inom de tre områden som omnämns i avsnitt 1.4 att analyseras, samt ytterligare nio kommer att behandlas översiktligt. Urvalet har begränsats dels till de egennamn där översättningarna skiljer sig åt och översättarna har valt olika förhållningssätt, dels till de egennamn som är relevanta för att man ska få en djupare förståelse för berättelsen och karaktärerna i den. De analyserade egennamnen uppfyller alltså båda kriterierna, dvs. de skiljer sig åt mellan översättarna samt är relevanta för berättelsen. Därutöver kommer ett fåtal namn som endast är intressanta utifrån ett översättningsteoretiskt perspektiv att analyseras. Övriga egennamn som inte analyseras närmre i uppsatsen återfinns i bilaga 1.

2. Teoretisk bakgrund

I det här kapitlet ges en teoretisk bakgrund till undersökningen med fokus på skönlitterär översättning, översättning av egennamn, förklaring av begreppen *domestication* och *foreignization*, samt bakgrundsinformation till valda källor som används i uppsatsen.

2.1 Skönlitterär översättning

Rune Ingo anser att textens syfte och funktion är viktig vid all översättning (2007:127) och att skönlitteraturen har en *expressiv funktion*. Med det menas att språket inte bara ska förmedla information utan också känslor. Därför bör översättaren sträva efter en översättning som får läsaren av den översatta texten att känna på samma sätt som läsaren av källtexten. Detta är även något som Akiko Yamazaki bekräftar:

Translation of a literary word is never an automatic process but always poses many problems caused by the differences between two linguistic and cultural systems. (Yamazaki 2002 [www]).

Det kan tyckas självklart för många att bara man behärskar och förstår både källspråket och målspråket, så är det enkelt att översätta, men både kulturella och språkliga skillnader kan försvåra översättningen.

Andersson översatte *The Hobbit* 45 år efter att Hallqvist gjorde sin översättning och vissa anser att nyöversättningar blir bättre än den översättning som har gjorts först, medan andra tycker tvärtom. Elisabeth Tegelberg (2011) hävdar att ”nyöversättning tenderar att i högre grad än förstaöversättning respektera originaltexten och att i allmänhet även hålla högre kvalitet”. (Tegelberg 2011:79). Hon anser vidare att en förstaöversättning ofta är friare och tenderar att tona ned det som är anorlunda. Uppsatsen syftar inte till att fastställa vem av de två översättarna som har varit mest trogen originalet eller vem som har gjort en bättre eller sämre översättning, men det kan ändå vara intressant att ta Tegelbergs syn på nyöversättning i beaktande.

Andersson har även översatt den fristående fortsättningen på *The Hobbit*, nämligen *Lord of the Rings* (se avsnitt 2.4 nedan), och under en intervju fick han kommentaren: ”Visst är det ett beundransvärt arbete du utför, men du förstår väl att det bara kan bli sämre än originalet”. (Andersson 2007b:25). Nyöversättningar av skönlitteratur, och i synnerhet nyöversättningar av klassiska verk såsom Tolkiens, skapar alltid diskussion och rör upp känslor. Den här uppfattningen går dock att bortse från eftersom syftet med uppsatsen är att undersöka hur de två översättarna har översatt diverse egennamn och vilket förhållningssätt de har valt. Också det faktum att det är 45 års skillnad mellan tillkomsten av de båda översättningarna går att bortse ifrån eftersom det endast är egennamnen som granskas och inte översättarnas språkbruk.

2.2 Översättning av egennamn

Som nämndes i kapitel 1 kan översättningen av egennamn anses vara onödig, eftersom egennamn oftast används för att identifiera individer och helt enkelt inte ska översättas. Men egennamnen i Tolkien är ofta sammansättningar av ord som måste översättas för att läsaren av måltexten ska kunna förstå innebörden av dem. Ingo anser att om det inte finns egna namnvarianter i målspråket så ska översättaren använda källspråkets namn, och ger exempel med New York, vilket han menar inte ska översättas till svenska då det inte finns någon översättningsmot-svarighet till New York i det svenska språket (2007:138). Men dels har Tolkiens *The Hobbit* aldrig översatts tidigare (med undantag av Zetterholm, se avsnitt 1.2.1), dels handlar det om fiktiva egennamn som har en grundläggande betydelse och som därför bör översättas. Bertills hävdar att påhittade egennamn kan få en viss effekt på språket:

[...] invented proper names may be considered to actualize a play with standard language rules in order to mock and play with the conventional denotations of words and at the same time play with the ideas of how a name should be used and what it stands for. (Bertills 2003:68).

Bertills säger även att översättning av egennamn inom skönlitteraturen gör saker och ting mer komplicerade då det är mer troligt att dessa namn har särskilda funktioner i jämförelse med mer konventionella namn (2003:196). Det här stämmer överens med Tolkiens berättelse om Bilbo då det i denna inte finns etablerade egennamn på t.ex. platser som finns på riktigt, och det är där *The Hobbit* skiljer sig från verkligheten, alltså att dessa egennamn inte finns på riktigt. Kurt Zilliacus konstaterar att

”namnet är en individuellt syftande beteckning för en bestämd namnbärrare” (2002:136) och i likhet med Ingo menar han alltså att ett namn inte används till annat än att identifiera individer. Men i fallet med *The Hobbit* kan alltså översättarna inte gå efter rekommendationen att inte översätta egennamn som inte har en motsvarighet i målspråket, tvärtom är det något som är mycket viktigt att göra för att måltexten ska bli begriplig och för att kunna överföra samma betydelse och känsla från källtexten till måltexten.

För att vissa av egennamnen i *The Hobbit* ska fungera på svenska måste de av praktiska skäl genomgå en *pragmatisk anpassning*, och med det menas att måltexten ska fungera lika bra som källtexten. Anpassningen görs alltså inte på grund av brist på respekt för källspråket och källkulturen, utan för att måltexten ska bli begriplig. Då originalförfattaren har skrivit texten i ett visst syfte och med en särskild mottagare i åtanke, så bör översättaren sträva efter att måltexten ska uppnå samma syfte i så stor utsträckning som möjligt. Men ibland måste texten kortas ner eller kompletteringar måste göras för att texten ska bli så begriplig som möjligt på det nya språket den översätts till.

Vad som är intressant med Tolkiens *The Hobbit*, och även andra böcker av samma författare, är att egennamnen, både personnamn och geografiska namn, hör hemma i en fiktiv värld och de har aldrig kodifierats eller översatts tidigare. Det är en stor skillnad gentemot en roman som utspelar sig på verkliga platser som majoriteten av läsarna känner till och kan relatera till. Tolkiens mytologi är till stor del influerad av den fornnordiska, där vissa egennamn är bildade utifrån germanska ord, vilket kan kännas främmande för engelsktalande läsare, medan de i varierande grad kan vara igenkännliga för svenska läsare. Egennamnen i *The Hobbit* måste helt enkelt bearbetas på ett annat sätt än i en roman där egennamn inte behöver översättas eller anpassas.

2.3 Domestication och foreignization

Två begrepp som liknar den pragmatiska anpassningen som beskrivs i avsnitt 2.2 är Lawrence Venutis begrepp *domestication* (domesticering) och *foreignization* (främlingsgörande). Domestication innebär att översättare tar bort det som låter konstigt och främmande i texten för att anpassa den till måltextens kultur. Venuti definerar sedan foreignization på följande sätt: ”Foreignization entails choosing a foreign text and developing a translation method along the lines which are excluded by dominant cultural values in the target language”. (Venuti enligt Munday

2012:218). Foreignization innebär att det inte spelar någon roll om texten är skriven för läsare av ett annat språk och som tillhör en annan kultur, med begrepp och företeelser som inte finns i målkulturen, utan översättaren håller sig ändå så nära källtexten som möjligt. Då den pragmatiska anpassningen och domestication ligger mycket nära varandra vad beträffar betydelse och innebörd, kommer endast Venutis begrepp domestication att användas i uppsatsen.

Dock är domestication och foreignization inga fasta etiketter som man sätter på det ena eller andra ordet, de är snarare kategorier som måste realiserars språkligt på ett eller annat vis. Även ett ställningstagande från översättaren måste göras, dvs. vilken attityd han eller hon har gentemot den främmande texten. Venuti förklarar det på följande sätt:

The terms ‘domestication’ and ‘foreignization’ indicate fundamentally ethical attitudes towards a foreign text and culture, ethical effects produced by the choice of a text for translation and by the strategy devised to translate it [...] (Venuti 1995:19).

De här två begreppen beskriver vilket övergripande förhållningssätt översättaren har till texten som ska översättas och vilka effekter som valet av översättning får på den slutgiltiga texten. Det behöver inte alltid vara det ena eller det andra, utan ett egennamn kan ha genomgått strategin domestication på t.ex. det fonetiska planet men ändå ha spår av foreignization.

2.4 Översättarens anmärkningar

Erik Anderssons bok *Översättarens anmärkningar – Dagbok från arbetet med Ringarnas Herre* (2007b) handlar om hans arbete med nyöversättningen av *Lord of The Rings*, den fristående fortsättningen av *The Hobbit*. I *Lord of The Rings* återfinns många namn som också finns med i *The Hobbit*. Många av egennamnen diskuteras, och läsaren får veta hur han har resonerat kring många av översättningarna. Andersson gjorde nyöversättningen till *Lord of The Rings* tre år innan han gjorde *Hobbiten*, därav förklaringen till att många av egennamnen i de två böckerna har översatts på samma sätt. Tyvärr finns ingen liknande bok från Britt G. Hallqvists arbete med *Bilbo*, men tack vare Anderssons anteckningar kan man ibland lättare förstå även Hallqvists val av översättning av vissa egennamn.

2.5 *Guide to the names in The Lord of The Rings*

1967 skrev J.R.R. Tolkien *Guide to the names in The Lord of The Rings* som är en lista över namn i nämnda verk och rekommendationer för hur dessa ska översättas. Han utformade listan efter att de första översättningarna på svenska och nederländska av *Lord of The Rings* hade utkommit. Listan skrevs eftersom Tolkien var missnöjd med många av de översättningar av egennamn som hade gjorts men även som en hjälp till kommande översättare för hur översättare skulle förhålla sig till översättningen av de här namnen. Tolkien inleder med att tydliggöra att de namn som inte återfinns i listan ska lämnas helt och hållet orörda oavsett vilket språk de översätts till, men att de engelska pluralböjningarna *-s* och *-es* får ändras så att de stämmer in i respektive språks grammatiska struktur (1967 [www]).

Det är visserligen inte Tolkiens *Lord of The Rings* som undersöks i den här uppsatsen men många egennamn som återfinns i *Lord of The Rings*, finns även med i *The Hobbit*, och därför kommer Tolkiens rekommendationer refereras till i undersökningen.

3. Analys

I det här kapitlet kommer totalt femton egennamn inom olika områden att undersökas för att se vilka skillnader som föreligger mellan källtexten och måltexterna. Analyskapitlet är indelat i tre underrubriker: 1) Personnamn, 2) Geografiska namn och 3) Övriga egennamn.

3.1 Personnamn

I alla kommande exempel kommer Tolkiens originalnamn att listas först, följt av Hallqvists översättning och slutligen Anderssons översättning, i nämnd ordning. Exempel ur Tolkien (1937) är försedda med bokstaven ”a”, de ur Hallqvist (1962) med ”b” och de ur Andersson (2007a) med ”c”.

3.1.1 Bilbo Baggins

Huvudpersonen i böckerna är Bilbo Baggins och hans efternamn har kommit att anpassas i både Hallqvists och Anderssons översättningar:

- (1a) This hobbit was a very well-to-do hobbit, and his name was Baggins. (Tolkien 1937:4)
- (1b) Denna hobbit var mycket välbärgad, och han hette Bagger. (Hallqvist 1962:9)
- (1c) Det här var en mycket välbeställd hobbit, och han hette Secker. (Andersson 2007a:9)

Det är tydligt att Hallqvist, med *Bagger*, har valt att behålla stammen på originalnamnet *Baggins*, men valt att ändra ändelsen. Andersson har däremot gått en annan väg och översatt med till synes ett helt annat namn i form av *Secker*. Tack vare *Guide to the names* får läsaren veta hur Tolkien själv tänkte när det kommer till översättning av

huvudpersonens efternamn. Angående översättningen av *Baggins* säger Tolkien följande:

Intended to recall 'bag' [...] and meant to be associated (by hobbits) with Bag End (that is, the end of a 'bag' [...] the local name for Bilbo's house. [...] The translation should contain an element meaning 'sack, bag'. (Tolkien 1967 [www]).

Det är alltså avsett att efternamnet *Baggins* ska associeras med Bilbos hem *Bag-End*, vars svenska översättningar kommer att diskuteras i avsnitt 3.2.1. Slutligen menar Tolkien att översättningen av namnet bör innehålla en del som betyder 'säck' eller 'påse'. Tolkiens önskan är alltså att översättningen av namnet på karaktären och namnet på platsen också borde stämma överens. Andersson har däremot valt att stava Bilbos efternamn med <e>, alltså *Secker* och inte *Säcker*. Det kan tyckas märkligt då Tolkien tydligt skrev att namnet ska vara associerat med en påse eller säck, och substantivet *säck* stavas som bekant med <ä> och inte med <e>. Tanken med stavningsändringen säger Andersson var att ”det skulle se mer namnlit ut med *Secker* [...] Inte ovanligt i svenska namn: Lennström eller Lännström etc.” (Andersson, personlig kommunikation, 2015-04-10). Ordleken med namnet och Bilbos hem blir tydligare vid det tillfälle då Bilbo träffar på draken Smaug, och Bilbo slingrar sig när han ska svara på vem han är:

- (2a) – I came from the end of a bag, but no bag went over me. (Tolkien 1937:258)
- (2b) – Jag kommer från en bagges hus, men ingen bagge har stängt mig. (Hallqvist 1962:169)
- (2c) – Jag kommer från änden av en säck, men ingen säck kunde fånga mig. (Andersson 2007a:207)

Då Andersson i stor utsträckning använde sig av *Guide to the names* vid översättningen av *Lord of The Rings*, har han tagit till sig Tolkiens rekommendation vid översättningen av det här namnet, alltså att det ska associeras med någon form av säck eller påse. Då blir även ordleken med Smaug logisk, då den både syftar på hans födelseort, ”änden av en säck”, och att ”ingen säck kunde fånga mig”.

Hallqvists översättning kan verka mer lösryckt och har ingen association till vare sig *Bag-End*, säck eller påse. Hennes översättning är inte till innehållet mer lik originalet men däremot är den mer lik på fonetiskt nivå vilket kanske kan vara ett försvar för hennes val. Argumentet för att

Hallqvist valt att behålla första delen av namnet men ändra den andra delen från *-ins* till *-er* kan kanske vara att ändelsen *-ins* är en vanligare namnändelse på engelska än på svenska och att den därför känns främmande. Till exempel finns engelska Watkins, Perkins, Griffins jämfört med svenska Nylander, Seger, Törner. Självfallet finns namn i båda språk som slutar på *-er* respektive *-ins* men det kan kanske vara en av anledningarna till att Hallqvist valde att ändra namnet. Dock anspelar inte ordleken med Smaug på samma sak som i originalet, utan Hallqvist har istället valt att koppla ihop *Bagger* med *bagge* för att åstadkomma en ordlek (se exempel 2b). Hallqvists val kanske hade påverkats om *Guide to the names* hade utkommit före hennes översättning, men den utkom fem år efter.

Båda översättningar av *Baggins* ger prov på domestication som innebär en anpassning till målkulturen. Dock har översättarna anpassat översättningen på två helt olika sätt. Hallqvist har delöversatt egennamnet då stammen *Bagg-* fortfarande är bibehållen i översättningen men har tillämpat domestication i och med ändrad ändelse. Anderssons val med *Secker* är en ändring som gjorts för att det ska passa in i det svenska språket och kan anses vara både en direktöversättning och en delöversättning av ursprungsnamnet *Baggins*. Då Andersson har översatt första ledet av namnet, alltså *Bag* till *Seck*, kan det tyckas ha direktöversatts. Som ovannämnt stämmer dock inte stavningen överens med den korrekta *säck* men Andersson har ändå försvarat sin stavningsändring. Ändelsen är dock ändrad från *-ins* till *-er* vilket gör att egennamnet inte till fullo har blivit direktöversatt, vilket talar för en delöversättning.

Vid första anblick kan *Baggins* tyckas bara vara ett namn, men en anpassning till svenska tycks vara nödvändig för att det översatta namnet ska få samma innebörd som det engelska. Hallqvists val med *Bagger* överför dock inte betydelsen som Tolkien tänkt sig, alltså en association till *Bag-End*.

3.1.2 Azog the Goblin

En karaktär som bara omnämns kort i boken, men som är intressant för själva berättelsen och även vad beträffar översättningen, är Azog the Goblin. Azog är en vätte och en av fienderna i berättelsen om Bilbo. Att hans namn undersöks beror på de två översättarnas vitt skilda översättningar:

- (3a) – Your grandfather Thror was killed, you remember, in the mines of Moria by Azog the Goblin.
– Curse his name, yes, said Thorin. (Tolkien 1937:30)
- (3b) – Som du minns blev din farfar dödad i Morias gruvor av ett troll...
– Ja, fördöme det trollet! sade Torin. (Hallqvist 1962:27)
- (3c) – Du minns säkert att din farfar Thror dödad i Morias gruvor av vännen Azog.
– Ja, förbannat vare hans namn, sade Thorin. (Andersson 2007a:29)

Både Hallqvist och Andersson har valt att översätta *goblin* med *vätte* när det omnämns vid andra tillfällen än vid det här exemplet med Azog.

Det är därför anmärkningsvärt att Hallqvist varken har översatt ordet *goblin* eller valt att ta med namnet *Azog*, utan endast valt att översätta med *troll*. Det stämmer med andra ord inte överens med Hallqvists tidigare översättning av *goblin* utan här har hon valt att omnämna karaktären som ett troll istället. Hallqvists förhållningssätt innebär varken domestication eller foreignization, utan hon har istället valt en utelämning och har inte anpassat det till svenska

Andersson har valt en direktöversättning med *vätte* för *goblin* och har också behållit namnet *Azog*. I och med det har namnet delöversatts och har inslag av både foreignization och domestication. Om hela originalnamnet, alltså *Azog the Goblin*, hade bibehållits även på svenska hade det tydligast framträdande förhållningssättet varit foreignization, dvs. att allt som låter främmande i målspråket hade bevarats. Men i och med att det finns delar av namnet som går att direktöversätta, dvs. *goblin* till *vätte*, så är det mest framträdande förhållningssättet domestication eftersom namnet har anpassats till svenska. Namnet har alltså delöversatts i och med att bara delar av namnet har översatts och andra delar har bibehållits från originalet.

Trots att vättar inte finns i verkligheten vare sig på engelska eller svenska, så finns det ändå en översättningsmotsvarighet till detta sagoväsen, och därför är det anmärkningsvärt att Hallqvist helt har valt att utesluta egennamnet.

3.1.3 Necromancer

I likhet med Azog the Goblin finns en karaktär som är ytterligare en fiende till Bilbo, och det är the Necromancer. Den här karaktären har sitt

fäste i skogen i Dol Guldur vilket är en otrevlig och mörk plats, full av mörk magi. *Necromancer* betyder på svenska ”en person som utför svartkonster” (egen översättning) (Oxford Dictionary [www]) och egennamnet används för att identifiera karaktären samt för att beskriva dennes egenskaper. Hallqvists översättning av egennamnet är *Besvärjaren* vilket kan tyckas märkligt vid ett uppslag av substantivet *besvärjelse* i Nationalencyklopedin:

Besvärjelse, yttrande av i regel formaliserade ord eller meningar som antas kunna hindra eller skydda mot ondska, olycka, sjukdom eller angrepp från övernaturliga makter. (Nationalencyklopedin [www]).

Med andra ord torde en besvärjare vara en person som kan hindra eller skydda mot ondska, vilket står i direkt kontrast med vad karaktären the *Necromancer* gör. Karaktären är genomsyrad av ondska och utövar den för att kunna ta över den fiktiva världen Midgård där berättelsen om Bilbo utspelar sig.

Hallqvists översättning kan i det här fallet alltså förvirra läsaren och vid anblick endast av egennamnet, utan en beskrivning av karaktären, kan namnet missuppfattas. Översättningen kan tyckas märklig då den inte speglar karaktärens egenskaper och en bättre översättning skulle t.ex. kunna vara *Svartkonstnären* eller liknande, för att bättre beskriva vad det är för typ av karaktär. Hallqvists översättning kan därför sägas tillhöra kategorin översättning med förändrad betydelse då det vid närmare granskning av vad hennes valda egennamn egentligen betyder blir tydligt att det inte rör sig om en person som är ond. Förhållningssättet är domestication i och med att hon har översatt namnet från engelska.

Andersson har valt att översätta med *Nekromant* vilket är en den svenska ekvivalenten till det engelska substantivet *necromancer*. Dock kan själva namnet kännas främmande för läsaren, då det kan anses vara ett tämligen ovanligt ord som inte många känner till. *Nekromant* har två led där *nekro* har med döda kroppar eller med döden att göra och *mant* härstammar från grekiskan och betyder ’spådom’ (Nationalencyklopedin [www]). Vid en närmre granskning kan det vara lättare att förstå att en nekromant inte är en särskilt trevlig person men då det, som nämnts ovan, kan kännas som ett främmande ord kan man fråga sig om Anderssons översättning överför samma betydelse från engelskan till svenskan. Andersson har i det här fallet ändå direktöversatt namnet och förhållningssättet är, precis som Hallqvists, domestication

3.1.4 Bullroarer

Det finns en karaktär i *The Hobbit* vars egennamn är intressant ur ett översättningsteoretiskt perspektiv då det har blivit översatt på två helt olika sätt av Hallqvist och Andersson. Skillnaden mellan den här karaktären och övriga som analyseras i uppsatsen är att den endast uppfyller ett av kriterierna som beskrivs i avsnitt 1.4. Men precis som Ohlmarks översättning av Rivendell till Vattnadal (se avsnitt 3.2.2 nedan) så är även det här egennamnet intressant att ta upp då det kan anses vara felöversatt av Andersson. Karaktären har fått smeknamnet Bullroarer och är en hobbit, vars egentliga namn är Bandobras Took. Att han kallas för Bullroarer beror på att han, enligt Tolkien, var större än en vanlig hobbit och att han kunde rida på en normalstor häst till skillnad från andra hobbitar som bara kunde rida på ponnyhästar. Det här egennamnet knyter an till det Bertills nämner om, att påhittade egennamn kan leka med språket och ifrågasätta hur traditionella namn ska användas (2003:68). Som så många andra av Tolkiens rekommendationer i *Guide to the names* är rådet vid översättning av namnet att ”translate by sense”. (1967 [www]). Han tillägger dock att om det finns möjlighet i det aktuella målspråket att få namnet att allitterera på så ska det med fördel göra det, vilket kan tyckas märkligt då namnet inte gör det på engelska.

Hallqvist och Andersson har direktöversatt den första delen av namnet: (bull) till *tjur*. Det är dock det andra ledet som skiljer dem åt. Hallqvist har gett honom namnet *Tjurvrålar* och Andersson *Tjurryttaren*. Vid en kontroll i Oxford Dictionary är betydelsen av verbet *roar* olika typer av ljud utstötta antingen av djur eller av människor. Ett exempel är ”a loud, deep sound uttered by a person or crowd, generally an expression of pain, anger or approval”. (Oxford Dictionary [www]). Det är lite oklart vilken typ av *roar* som Tolkien menar att den här karaktären ska utstöta eller varför han ens har det här smeknamnet, men Tolkien nämner ändå i *Guide to the names* att han tror sig minnas att när han kom på namnet fick han för sig att *bullroarer* var ett ord som användes av antropologer som beskrev ett instrument som utstötte ett dånande ljud som användes av vissa ursprungsbefolkningar. Tolkien skriver dock själv att han endast har för sig det här och har inte funnit några bevis för detta i ordböcker eller liknande.

Hallqvists översättning *Tjurvrålar* kan därför anses vara korrekt, eftersom *vrål* är en direktöversättning av *roar*, och att det innebär att domestication är mest framträdande. Anderssons val *Tjurryttaren* är mer anmärkningsvärt, då läsaren kan få uppfattningen att det här är någon

som rider på tjurar. Själva smeknamnet kan från början verka lite otydligt eftersom det beskriver en hobbit som nästan var lika stor som en vanlig människa och egentligen inte har något med tjurar att göra. Ursprunget må vara oklart, men Anderssons val med efterledet *-ryttaren* kan förvirra läsaren och kan anses vara helt felaktigt. Verben *roar* och *rida* har endast en fonetisk likhet men inget samband vad beträffar betydelse och varför Andersson har valt den här översättningen går bara att spekulera i. Anledningen till varför inte Andersson har konsulterats i den här frågan är för att undvika han används som facit i uppsatsen och eftersom Hallqvist inte går att konsultera skulle det kunna resultera i en uppsats där Anderssons val av översättning alltid har en förklaring, medan Hallqvists val inte har det. Det sägs ingenstans något om karaktären Bullroarer som kan relatera till ritt på en tjur, så det tycks som att Anderssons översättning varken är uttryck för domestication eller foreignization. Då han ändå har behållit den första delen av namnet och anpassat det till svenska har han tillämpat en delöversättning, medan andra ledet av namnet tillhör kategorin översättning med förändrad betydelse.

3.1.5 Thorin Oakenshield

En karaktär som har stor betydelse och har stort utrymme i *The Hobbit* är ledaren för dvärgarna, *Thorin Oakenshield*, som är översatt med *Torin Ekenskölde* av Hallqvist och med *Thorin Ekensköld* av Andersson. Hallqvist har alltså tagit bort originalstavningen med <th>, och istället valt att anpassa stavningen av namnet med användningen av endast <t>.

Ingo (2007:137) menar att eftersom alla språk har olika ljudstrukturer är det inte säkert att alla namn passar lika bra in i alla språk och just stavningen <th> kan vara ett sådant exempel då användningen av denna inte är vanlig i svenskan. Stavning med <th> försvann i Sverige i mitten av 1700-talet och kan därför i nutidens svenska kanske verka främmande ([Wikipedia]). Det kan vara en av anledningarna till att Hallqvist har valt en mer försvenskad stavning av Thorin för att det inte skulle uppstå några uttalsvårigheter, medan Andersson har valt att behålla originalstavningen med <th>. Dock uttalas det engelska och svenska namnet olika, då han på engelska heter *Thorin*, med engelskans frikativ [θ] medan båda stavningarna av *Thorin* på svenska är dentala klusiler.

Hallqvist har i det här fallet anpassat stavningen till svenska och det är alltså en översättning som respekterar fonetiska kvaliteter. I det här fallet är därför inget av förhållningssätten domestication och

foreignization mer framträdande än det andra. Andersson har helt enkelt använt sig av originalnamnet och har valt strategin foreignization. Namnet tillhör därför den generella kategorin direktöversättning.

När det kommer till stavning är det dock inte många personnamn i *The Hobbit* som har blivit ändrade från originalet till svenska. Nästan alla tretton dvärgar, som har stort utrymme i berättelsen, har fått behålla sina namn även vad beträffar stavning, bortsett från just *Thorin* som har blivit *Torin* utan <h> i Hallqvists översättning, och även *Dwalin* som stavas med <v> i båda översättningar. Anpassningen kan tyckas onödig då det på svenska inte blir någon märkbar skillnad i uttalet vid stavning med <th> eller <w>, och namnen hade kunnat fungera felfritt även med originalstavningen.

3.2 Geografiska namn

3.2.1 Bag-End

Bilbos hus kallas för *Bag-End*, därav förklaringen till hans efternamn *Baggins*. Namnet är översatt med *Baggershus* av Hallqvist och med *Säcks ände* av Andersson. Tolkien ville att Bag-End skulle förknippas med Baggins vid översättning och att båda ska ha någon form av association till säck eller påse. Hans instruktioner för hur Bag-End ska översättas är ”translate by sense” (Tolkien 1967 [www]).

Andersson har tagit fasta på Tolkiens råd och valt översättningen *Säcks ände*, vilket kan ses som nästan en direktöversättning av *Bag-End*. Men trots att Tolkien ansåg att både personnamnet och namnet på huset skulle anspela på varandra har Andersson valt att stava personnamnet med <e>, men namnet på huset med <ä>. Hallqvist har valt översättningen *Baggershus*, vilket är tydligt sammankopplat med vem som bor där, nämligen någon som heter Bagger. Men som redan nämnts i avsnitt 3.1.1 har inte Hallqvist gjort associationen med säck eller påse och har valt en egen översättning av Bilbos efternamn. Dock stämmer hennes översättning bättre överens i större utsträckning än Anderssons då han har olika stavningar på personnamnet och namnet på huset, men trots detta faller ändå Anderssons översättning inom ramen för direktöversättning då *bag* betyder *säck* och *end* kan översättas med *ände*.

Båda översättarna har valt förhållningssättet domestication och egenamnet har blivit anpassat till det svenska språket, då en svensk läsare med inga som helst kunskaper i engelska inte skulle förstå vare sig Bag-End eller kopplingen till Baggins. Dock är inte Hallqvists val en

form av domestication i lika hög grad som Anderssons, eftersom Hallqvists domestication ligger mer på fonetisk nivå medan Andersson har förhållit sig till Tolkiens *Guide to the names*.

3.2.2 Rivendell

Rivendell är en plats där folkslaget alver bor och som Tolkien tänkte sig skulle ligga undanskynd och som skulle vara tämligen okänd för de flesta. I samband med arbetet med *Lord of The Rings* skapade Tolkien ett fiktivt språk vid namn sindarin, och på sindarin betyder Rivendell ”deep dale of the cleft” (Tolkien 1967 [www]), dvs. ”djupa dalen i klyftan”. Tolkiens rekommendationer till översättningen av namnet är återigen ”translate by sense” (ibid 1967 [www]) eller behålla namnet beroende på vad som fungerar bäst på målspråket. I *Guide to the names* kommenterar Tolkien den första svenska översättningen av *Rivendell*, som har översatts med *Vattnadal*, genom att säga att: ”[...] the Swedish version has Vattnadal, which is incorrect and suggests that the translator thought that Riven- was related to river”. Här syftar alltså Tolkien här på den svenska översättningen av den boken, som är gjord av Åke Ohlmarks. Det är alltså Ohlmarks som Tolkien syftar på när han skriver ”the translator thought...”. Trots att varken Hallqvist eller Andersson har valt översättningen *Vattnadal* är det ändå intressant att notera hur en översättning av ett egennamn kan gå till och, i det här fallet, översättas felaktigt. Andersson för en diskussion om den här översättningen i *Översättarens anmärkningar*:

Vattnadal är en felöversättning då Rivendell inte har något med river att göra utan betyder klyfta. Två saker bör man kräva av ett geografiskt namn. Det första är förstås att det skall passa ihop med geografin. Vattnadal har något brett och donauflödigt över sig, något öppet och inbjudande. I själva verket är det ju fråga om en plats som tack vare terrängen är okänd för de flesta. Det andra är att namnet bör äga ett rimligt mått av välljud. (Andersson 2007b:17, 18).

Med andra ord håller han med Tolkien om att översättningen *Vattnadal* är felaktig då originalnamnet dels inte syftar på *river*, och dels väcker fel associationer. I *Översättarens anmärkningar* berättar Andersson om att han hade svårt för hur han skulle översätta namnet på platsen och kom till slut fram till *Klåvedal*. Han ändrade sig dock när han kom över ordet *rift* som är en ”substantivform av *riva* med betydelsen rämna, spricka

eller fördjupning” (Andersson 2007b:44). Han lät en skara Tolkienfans rösta om vilket av namnet de gillade bäst och då segrade *Riftedal*.

Hallqvist har valt en direktöverföring och bibehållit *Rivendell* i sin översättning, vilket gör att det mest framträdande förhållningssättet är foreignization. Anderssons val har inslag av både domestication och foreignization eftersom den ursprungliga betydelsen från källspråket har behållits i hans översättning. Vilken kategori egennamnet räknas till är i det här fallet svårt att svara på eftersom det inte är en direktöversättning, direktöverföring, utelämnning, översättning som respekterar fonetiska kvaliteter eller en översättning med förändrad betydelse. Dock kan man argumentera för att det är en delöversättning då sista ledet *-dell* betyder *dal* på svenska (Oxford Dictionary [www]) och har bibehållits och översatts.

3.2.3 Last Homely House

Rivendell kallas också för *Last Homely House* för att beskriva att det är den sista trevliga plats man besöker innan man beger sig ut till andra delar av Midgård, som är farligare och mindre trevliga. Beskrivningarna av platsen är inbjudande och hemtrevliga vilket också återspeglar sig i namnet. De två översättarna har valt följande översättning av egennamnet: *Sista Hemlika Huset* (Hallqvist) och *Sista Hemtrevliga Huset* (Andersson). *Homely* betyder helt enkelt ’hemtrevlig’, ’mysig’ och ’trivsamt’ (Oxford Dictionary [www]), vilket både Hallqvists *hemlik* och Anderssons *hemtrevlig* återspeglar.

I det här fallet lutar båda översättningarna mot förhållningssättet domestication då de har anpassats till svenska genom direktöversättning. Vad som dock kan anses vara problematiskt med Hallqvists översättning är det rent stilistiska: att *hemlik* lätt kan förväxlas med *hemlig* och att platsen är avskild och helt enkelt hemlig. Detta kan dock kanske ha varit Hallqvists avsikt i och med att platsen var tänkt att ligga avskilt och vara mer eller mindre hemlig.

3.2.4 Mirkwood

I ett kapitel i *The Hobbit* måste Bilbo och hans följe ta sig igenom den otrevliga skogen *Mirkwood*. Den här platsen är väldigt ogästvänlig där det är mörkt och dimmigt och finns bl.a. spindlar stora som hästar. Det är därmed en särskilt otrevlig plats, vilket Tolkien också har valt att

markera i namnet. *Mirk* är en gammal stavning av *murk*, som betyder ”mörker eller tjock dimma som gör det svårt att se”. (egen översättning) (Oxford Dictionary [www]). Och andra delen av ordet, *wood*, kan nog inte förklaras på annat sätt än att det är en skog. Mirkwood är alltså en mörk, dimmig skog. Tolkien har valt att ge den ogästvänliga platsen ett namn som beskriver hur det ser ut där.

De svenska översättarna har översatt med *Mörkmården* (Hallqvist) och *Mörkveden* (Andersson). Första delen av namnet har båda översättare direktöversatt till svenska, men det är det andra ledet som skiljer dem åt. Vid en kontroll i Nationalencyklopedin finns bara en träff på *mård*, och det är det lilla rovdjuret som finns bl.a. i Sverige. Den felaktiga kopplingen som då kan göras är att det finns många mårdar på den här mörka platsen eller att det är ett egennamn på en mörk mård som har fått namnet Mörkmården.

Däremot finns det fornnordiska ordet *mardher* som tros ha betytt ’grusig mark; stenrik eller blockrik mark; grusig eller stenig skog’ eller liknande. (Svenskt ortnamnslexikon 2003:170). När man förstår den betydelsen, så blir namnet Mörkmården mer logiskt och att det hänger samman med det ursprungliga namnet, dvs. en mörk skog. På svenska finns ortnamnet Kolmården, där det fornnordiska *mardher* återfinns. *Mård* är alltså etablerat som ortsnamnled i svenskan och är troligen en kvarleva av den fornnordiska betydelsen, även om det inte är produktivt idag. Anderssons översättning med *-veden* syftar på det fornsvenska *vidher* (Dahlander 2007 [www]) som betyder just skog. (Svenskt ortnamnslexikon 2003:345). Precis som i Hallqvists översättning kan dock efterledet *-veden* tolkas som om det har något med ved, alltså träet, att göra. Men ved och trä hänger ändå samman då *trä* i Svenska akademins ordbok (SAOB) förklaras som ett ”hårt, fast, brännbart material som består av förvedade celler från träd” (SAOB [www]). Den fonetiska släktskapen med Mirkwood kan anses vara närmare med Mörkveden än med Mörkmården, då det börjar på samma bokstav i första delen av namnet med <m>, och liknande bokstav och språkljud i andra delen (**Mirkwood**, **Mörkveden**).

Båda översättningarna har alltså blivit anpassade till svenska, fast på två olika sätt, och första ledet har delöversatts i och med översättningen av *mirk*. Det mest framträdande förhållningssättet för båda översättarna är alltså domestication vilken sannorlikt har valts för att en svensk läsare också ska kunna förstå på namnet vilken otrevlig plats det här är.

3.2.5 Hobbiton och Dale

Hobbiton är platsen där Bag-End ligger och alltså området där Bilbo bor. I *Guide to the names* menar Tolkien att platsen ska översättas med någon del som innehåller *hobbit* och någon del som betyder *by*. (1967 [www]). Det skulle alltså kunna vara *Hobbitbyn* eller liknande.

Hallqvist har valt att direktöverföra namnet på platsen, och har behållit *Hobbiton* med samma stavning som i originalet och namnet faller därför inom ramen för foreignization. Då *Guide to the names* inte utkommit när Hallqvist gjorde sin översättning, så kunde hon inte veta att Tolkien önskade att associationen med hobbit och by skulle göras, utan överförde bara namnet på platsen till svenska.

Då Andersson å sin sida däremot hade tillgång till *Guide to the names* kan det tyckas märkligt att hans valda översättning är *Hobbinge*, då *-inge* inte betyder 'by' på svenska. I personlig kommunikation menar Andersson att:

[...] den idealiska försvenskningen av Hobbiton vore förstås Hobbituna, men jag tyckte inte att det lät bra. På den här tiden var jag inte så insatt i vetenskapen om ortnamn, utan jag tänkte att jag kunde välja något annat av de vanliga suffixen som *-by*, *-sta*, *-hem*, *-inge*, *-lev*. (Andersson, personlig kommunikation, 2015-04-13, kursiv stil i originalet).

Andersson fortsätter med att säga att *-inge* tillhör de äldsta efterleden i svenskan och trots att det må vara svårare att förklara och försvara än t.ex. *-by* så syftar även *-inge* på ett avgränsat område där människor bor och att *Hobbiton* fick bli *Hobbinge* för att han tycker att det klingar fint.

Efterledet *-inge* är ett relativt vanligt ortnamns efterled i svenskan med platser som Björklinge utanför Uppsala, Huddinge utanför Stockholm och Kävlinge i Skåne. Det tillkom under äldre järnåldern, runt år 1 000 e.Kr. och kommer ifrån inbyggarbeteckningen *-ingar* (Svenskt ortnamnslexikon 2003:150). Trots att det alltså inte har betydelsen 'by' på svenska så är det ändå ett efterled som än idag lever kvar i svenska ortnamn. Med tanke på att efterledet i översättningen *Hobbinge* är väl genomtänkt av Andersson, så kan det anses vara en god översättning trots att den inte stämmer överens med vad Tolkien önskade. Men Anderssons anpassning till svenska visar att förhållningssättet till namnet verkligen är ett exempel på domestication då svensk historia har varit i åtanke vid översättningen. Första ledet gör att namnet tillhör kategorin delöversättning i och med bibehållningen av *Hobb-*.

I likhet med Hobbinge finns även platsen *Dale* i *The Hobbit* vilket har översatts med *Dalby* av Hallqvist och *Dal* av Andersson. Hallqvist har valt att lägga till efterledet *-by*, och alltså valt översättningsstrategin domestication men ändå delöversatt det i och med *dal*. Anledningen till detta kan vara för att platsen ska låta mer svensk i och med tillägget av suffixet. Ursprunget till *dale* är det fornnordiska *dalr* som betyder *valley*, alltså *dal* på svenska (Oxford Dictionary [www]). Anderssons val är en direktöversättning till svenska, och förhållningssättet i fråga om staden Dale är därför domestication.

3.3 Övriga egennamn

3.3.1 My precious

När Bilbo träffar på varelsen Gollum i en grotta kommer han i kontakt med Ringen som spelar en central roll både i *The Hobbit* och i fortsättningen *Lord of The Rings*. Gollum har haft ringen i sin ägo i mer än 500 år när Bilbo träffar honom och han behandlar den som en del av sig själv. Då Ringen har förgiftat Gollums sinne har den gjort honom till något som kan liknas med schizofren, och han pratar med Ringen som om det vore en del av honom själv. Eftersom Gollum har levt själv under så långt tid har Ringen blivit hans sällskap och den han pratar med. Ringen är Gollums dyrbaraste ägodel och han pratar ömt och kärleksfullt till den och han omnämner den som *my precious*:

- (4a) – What iss he, my precious? whispered Gollum (who always spoke to himself through never having anyone else to speak to). (Tolkien 1937:86)

Anledningen till att ovanstående mening är stavad med två <s> i *is* och i *precious* är för att markera Gollums väsende sätt att tala, och det är alltså inte fråga om stavfel.

Hallqvist och Andersson har valt att översätta *precious* på följande sätt:

- (4b) – Vad är det, min ssöte? Viskade Gollum (som alltid pratade för sig själv, eftersom han aldrig hade någon att tala med). (Hallqvist 1962:61)
- (4c) – Vad är han för sort, dyrgripen min? viskade Gollum (som alltid talade till sig själv eftersom han aldrig hade någon annan att tala med). (Andersson 2007a:73)

Hallqvist har markerat Gollums väsende sätt att tala genom att stava *söte* med två <s>. Andersson har däremot valt att inte översätta *precious* med ett ord som gör att man kan förstå att Gollum väser när han säger det. Andersson kommenterar detta i *Översättarens anmärkningar* och säger att han har valt översättningen *dyrgrip* då det har en ”ominös klang” (2007b:62), och att väsendet istället kan framgå av andra ord som Gollum säger.

I det här exemplet kan det nästan anses vara nödvändigt att smeknamnet *my precious* genomgår en anpassning till svenska för att, precis som med exemplet *Bag-End* i avsnitt 3.2.1 ovan, måste namnet/orden översättas för att läsare med ringa eller obefintliga kunskaper i engelska ska kunna förstå vad som menas. Båda översättarna har anpassat namnet till svenska och har på olika sätt direktöversatt det, och de har därmed använt sig av förhållningssättet domestication.

3.3.2 The Arkenstone

Boken *The Hobbit* handlar om att Bilbo och hans följe med dvärgar ska ta sig till dvärgarnas hem Erebor, som har övertagits av draken Smaug. Enligt boken är guld och ädelstenar det som en drake älskar mest, och i dvärgarnas forna hem inne i berget finns det överflöd av dessa. En tingest som är av extremt stort värde för dvärgledaren Thorin är en särskilt stor ädelsten vid namn *the Arkenstone* som även kallas *the Heart of the Mountain*. Förutom att återta sitt hem, är dvärgarnas (eller främst Thorins) mål att återfinna ädelstenen och uppdraget är inte slutfört förrän den är hittad.

För att kunna översätta namnet på ädelstenen, vilket även gäller översättning av alla egennamn, är det viktigt att förstå vad namnet egentligen betyder. *Arken* är inget ord som existerar i modern engelska vilket gör att en svensk översättning försvåras. Många av Tolkiens verk är inspirerade av fornnordiska språk och i fallet med *the Arkenstone* finns det en hypotes att detta är en modern variant av ordet *jarknasteinn* som betyder ’värdefull ädelsten’. Det har alltså inget att göra med det redan existerande engelska ordet *ark*, alltså ’ark’, ’båt’.

Hallqvist har valt att översätta med *Kungadiamanten*, som både beskriver vem stenen tillhör samt vilket material den är gjord av. Dock är det i det andra ledet av namnet som problem kan uppstå, då det inte nämns någonstans i boken att det är en diamant, bara att det är en ädelsten. Argumentet för att använda sig av *diamant* och inte av *smaragd* eller liknande kan vara att diamanter anses vara de ädlaste av

ädelstenar och att de därför har ett stort värde. Hallqvists förhållnings-sätt innebär domestication, men i och med att man inte vet vilket material stenen är gjord av, så kan egennamnet anses tillhöra kategorin översättning med förändrad betydelse.

Arkenstenen är Anderssons valda översättning, vilket kan anses vara mer eller mindre en direktöversättning av *the Arkenstone*. Dock kan en felaktig association göras här eftersom det svenska ordet *ark* har att göra med en båt (Nationalencyklopedin [www]), vilket kan göra att läsaren kopplar egennamnet till just detta. Däremot har Andersson, till skillnad från Hallqvist, valt att inte översätta så att något material nämns, vilket kan anses vara korrekt, då det aldrig nämns i boken vilken sorts ädelsten *the Arkenstone* är. Båda översättningar har på ett eller annat vis anpassats till svenska, men Anderssons har ändå ett inslag av foreignization, alltså att han har valt att behålla stora delar av det engelska namnet på språkmateriell nivå.

3.3.3 Goblin-Cleaver och Foe-Hammer

Vid ett tillfälle i berättelsen hittar Bilbo och dvärgarna en håla där en grupp troll har gömt diverse skatter. Bland dessa skatter återfinns två svärd som har fått namnen *Orcrest* och *Glamdring*. Namnen har i båda översättningarna behållits i sin originalform, förutom stavningen i Hallqvists översättning där *Orcrest* med <c> har blivit *Orkrist* med <k>. Dessa två svärd har däremot två kenningar: *Orcrest* kallas för *the Goblin-Cleaver* och *Glamdring* för *the Foe-Hammer*.

Kenning är term som är vanligt inom fornnordisk diktning och en omskrivning av något för att försköna det eller göra det lättare att komma ihåg (SAOB [www]). Det här är ytterligare ett bevis för att Tolkiens romaner är influerade av den fornnordiska mytologin och att han i och med användningen av kenningar, gör de att två svärd blir lättare att komma ihåg.

Hallqvist har gett svärderna de svenska kenningarna *Vätteklyvaren* och *Fiendefaran* och, bortsett från stavningen med bindestrecket, är *Vätteklyvaren* en direktöversättning av *Goblin-Cleaver*. Dock kan översättningen av *goblin* till *vätte* diskuteras, då det engelska ordet kan översättas med både *troll*, *nisse*, *svartalf* eller liknande. Men eftersom Hallqvist har valt att genomgående översätta *goblin* till *vätte* vore det anmärkningsvärt att välja *Trollklyvaren* eller *Svartalfklyvaren* som översättning för *Goblin-Cleaver*.

Det andra svärdet har fått kenningen *Fiendefaran* av Hallqvist där den första delen av har direktöversatts från *foe* till *fiende* och den andra delen har översatts med *faran*, vilket däremot inte har någon koppling till *hammer*. *Fiendehammaren* torde därför vara en mer korrekt direktöversättning av *Foe-Hammer* än vad *Fiendefaran* är, men då kan eventuellt läsaren göra en koppling till en hammare och att man kanske pratar om någon sorts hammare eller slägga och inte ett svärd. Hallqvist har istället valt en översättning som kan tyckas låta mer skräckinjagande med användningen av ordet *faran*. Dessutom får kenningen en alliteration med användningen av två <f>, vilket kan ha en effekt som gör namnet lätt att komma ihåg.

Att Tolkien valde *hammer* och inte *slayer* eller liknande i originalkenningen kan kanske bero på sättet svärdet användes; det svingades uppifrån och ner på motståndaren, precis som när man använder en hammare. Ett annat alternativ är att Tolkien helt enkelt tyckte att namnet lät bra. I fallet med *Foe-Hammer* är det kanske originalkenningen som bör diskuteras, alltså om det ger rätt associationer till ett svärd.

Anderssons val är *Vätteklyvaren* och *Fiendesläggan*. Anderssons kenning för *Glamdring* skiljer sig alltså från Hallqvists, och den kan anses vara mer direktöversatt, då engelskans *hammer* och svenskans *slägga* har större släktskap än *fara* som Hallqvist valde. Både Hallqvists och Anderssons översättningar har anpassats till svenska genom förhållningssättet *domestication*, då dessa kenningar på svärden består av två substantiv som måste översättas för att bli begripliga på målspråket. Andersson har alltså direktöversatt båda kenningarna medan Hallqvist har direktöversatt *Vätteklyvaren* och delöversatt *Fiendefaran*.

4. Diskussion

Domestication och foreignization är de begrepp som har använts för att visa vilket förhållningssätt översättarna har haft gentemot egennamnen och vilket av dessa två som har varit mest framträdande i deras olika val av översättningar. Domestication och foreignization ligger alltså i varsin ände av en skala, där de undersökta namnen kan hamna var som helst mellan de här två begreppen. Genom att också kategorisera egennamnen blir det tydligt i vilken riktning som respektive översättare rör sig.

Båda förhållningssätten förekommer i samma egennamn när vissa led av namnet innehåller ord som har direktöversatts till svenska, t.ex. *Azog the Goblin*. Anderssons översättning, *Vätten Azog*, innehåller dels element av foreignization i och med det främmande egennamnet *Azog*, men även domestication då *vätte* har direktöversatts från engelskans *goblin*. Det är inte alltid tydligt vilken kategori egennamnen tillhör, och begreppen domestication och foreignization är inte fasta etiketter man kan sätta på det ena eller det andra egennamnet. Ett och samma egennamn kan alltså uppvisa inslag av båda förhållningssätt.

För att kunna svara på frågan om hur egennamnen har översatts har dessa delats in i följande kategorier:

- 1) delöversättning
- 2) utelämning
- 3) direktöversättning
- 4) direktöverföring
- 5) översättning som respekterar fonetiska kvaliteter
- 6) översättning med förändrad betydelse.

De sex kategorierna har applicerats på egennamnen för att ta reda på vad som egentligen har skett med dem vid översättningen.

Den mest framträdande kategorin hos både Hallqvist och Andersson är direktöversättning vilket har varit fallet när namnet är direktöversatt från engelska. Egennamn som är direktöversatta till svenska, såsom *Vätteklyvaren* och *Min ssöte/Dyrgripen min*, relateras till domestication i och med att de har blivit översatta till svenska och det ursprungliga egennamnet har genomgått en ändring till målspråket.

Delöversättning, som gäller bl.a. *Mirkwood*, är också en framträdande kategori vilket ofta kan föras in under direktöversättning i och med att den del som har delöversatts ofta är direktöversatt.

Utelämning är inte en kategori som många egennamn kan föras till, utan här finns endast ett exempel, där Hallqvist valde att inte översätta ett egennamn, nämligen *Azog the Goblin*. Då ingen generell undersökning har gjorts inom ramen för den här uppsatsen på hur vanligt det är med utelämning vid översättning av egennamn i allmänhet, så går det inte att svara på hur vanlig den här företeelsen är. Men utifrån resultatet i analysen kan det konstateras att utelämning är en mycket ovanlig företeelse i *The Hobbit*.

Direktöverföring av egennamn, såsom t.ex. *Rivendell* och *Hobbiton*, har skett i ett fåtal fall och relateras till foreignization i och med att hela namnet inklusive stavningen är bevarad från originalet.

Översättning som respekterar fonetiska kvaliteter är, precis som med utelämning, inte en kategori som många egennamn i uppsatsen hamnar inom. Det finns ändå ett fåtal exempel, och det är främst när det handlar om att en del av egennamnet till största delen har behållit stavning men ändå anpassats till svenskans ljudstruktur. Hallqvists översättning av *Thorin* tillhör till den här kategorin.

Översättning med förändrad betydelse är en kategori som kan diskuteras då det i mycket är en subjektiv fråga. Vad som menas med förändrad betydelse är att egennamnet inte har översatts i enlighet med dess betydelse i originalet, men det är ingen kategori som är framträdande bland de undersökta egennamnen. Men ett exempel från denna kategori är Hallqvists översättning av *Necromancer* till *Besvärjaren*.

Frågeställningarna i avsnitt 1.1 kan besvaras som följer: Domestication är det mest framträdande förhållningssättet vid översättning av de undersökta egennamnen. Som analysen visar har båda förhållningssätten använts men domestication har använts främst när namnen har en underliggande betydelse, t.ex. *Bag-End*, *Mirkwood* och *My Precious*, då ingen av dessa namn hade fått fram sin egentliga betydelse om översättarna valt att behålla originalen. Att behålla de här namnen på engelska var troligen inte ett alternativ för någon av översättarna då namnen är mer än namn. Svaret på första frågan blir därmed domestication.

Den andra frågan besvaras som följer: Oavsett om en text innehåller många egennamn, kulturspecifika företeelser eller dylikt, så måste majoriteten av alla översatta texter genomgå någon form av anpassning. Det är inget unikt för de här två översättningarna att de har anpassats till det aktuella målspråket, eftersom två språk och två kulturer i princip aldrig är identiska även om likheter kan finnas. Dock finns det vissa exempel

där egennamnen i originalet har behållits även i de svenska översättningarna och alltså inte har anpassats till målkulturen. Det har främst varit i Hallqvists översättning vilket till stor del kan bero på att hon inte hade tillgång till Tolkiens *Guide to the names* och kunde därför inte veta hur han hade tänkt kring hur egennamnen skulle översättas.

Strategin foreignization användes för personnamn. Alla namn på dvärgarna (med undantag för smärre stavningsändringar) har behållit sina namn från originalet, likaså t.ex. *Gandalf*, *Smaug*, *Elrond*, *Radagast* och *Gollum*, trots att namnen kan verka främmande på svenska. De flesta personerna i berättelsen har fått behålla både sina namn och den ursprungliga stavningen av dem, och det är egentligen bara Baggins som har en underliggande betydelse och vars namn faktiskt betyder någonting och inte bara är en markör som identifierar personen i fråga.

Till skillnad från personnamnen har de flesta geografiska namn översatts på ett eller annat sätt. Många platser har namn såsom *Greenfields*, *Long Lake* och *Land Beyond* och är sådana namn som är relativt lätta att översätta eftersom de består av ord som åtminstone på svenska har direkta motsvarigheter. Dessa exempel har fått översättningarna *Gröna fälten* av Hallqvist och *Grönslätt* av Andersson samt *Långa Sjön* respektive *Landet Bortom*. Hallqvist och Andersson har inte alltid valt samma översättningar men de ligger ofta väldigt nära varandra.

Tegelbergs syn på nyöversättning (2011) innebär att nyöversättningar i högre grad än förstaöversättningar tenderar att respektera originalet samt att förstaöversättningar ofta tonar ner det som är annorlunda i källtexten, men så är inte fallet med *The Hobbit*. Tydliga exempel där Hallqvist har behållit det som är annorlunda och inte anpassat texten till svenska är *Rivendell* och *Hobbiton*, och där Andersson valt att göra till synes väldigt annorlunda översättningar är *Secker* och *Tjurryttaren*. Nu finns det ju förklaringar till några av Anderssons val i och med dels *Guide to the names*, dels *Översättarens anmärkningar*, men vid en första anblick kan det se ut som om Andersson har gått väldigt långt från originalet och alltså inte respekterat källtexten.

Vid en jämförelse mellan de två översättarnas val har det framkommit att några större skillnader mellan Hallqvist och Anderssons förhållningssätt till domestication och foreignization inte har kunnat påvisas.

5. Sammanfattning

I uppsatsen har ett antal egennamn från J.R.R. Tolkiens *The Hobbit* jämförts med de två svenska översättningarna gjorda av Britt G. Hallqvist respektive Erik Andersson. Syftet var att undersöka vilka skillnader som föreligger mellan de två översättningarna vad beträffar översättningen av egennamn samt att ta reda på vilken av Lawrence Venutis två förhållningssätt av *domestication*, dvs. anpassa egennamnen till målkulturen, eller *foreignization*, där egennamnen fått behålla sin ursprungliga form; som är mest framträdande i de översatta egennamnen.

Alla översatta texter måste i större eller mindre utsträckning genomgå någon form av anpassning för att de ska fungera på det nya språket och i den nya kulturen. Å ena sidan kan en överdriven *domestication* i *The Hobbit* göra att texten känns försvenskad och innehåller främmande karaktärer och platser som får en annan språklig gestalt. Å andra sidan kan en överanvändning av *foreignization* innebära att de ofta väl genomtänkta egennamnen förlorar sin betydelse och helt enkelt bara blir ett ord för att identifiera individer och platser.

Beträffande de sex aktuella kategorierna är direktöversättning och delöversättning vanligast och utelämnning minst förekommande. Urvalet av antalet egennamn är dock för litet för att påstå att ovan nämnda förhållande gäller generellt. Därtill bör ytterligare verk av Tolkien med sitt speciella bruk av egennamn undersökas. Dock kan det fastställas att för Andersson och Hallqvists översättningar av Tolkiens *The Hobbit* gäller detta förhållande.

Käll- och litteraturförteckning

Källor

- Hallqvist 1962 = Tolkien, J.R.R. 1962. *Bilbo – En hobbits äventyr*.
Översättning av Britt G. Hallqvist. Stockholm: Rabén & Sjögren.
- Tolkien, J.R.R. 1995 [1937]. *The Hobbit or There and back again*. 5 ed.
London: HarperCollins Publishers.
- Andersson 2007a = Tolkien, J.R.R. 2007a. *Hobbiten eller Bort och hem igen*. Översättning av Erik Andersson. Stockholm: Norstedts.

Litteratur

- Andersson, Erik, översättare, e-brev, 2015-04-10 och 2015-04-13.
- Andersson, Erik 2007b. *Översättarens anmärkningar. Dagbok från arbetet med Ringarnas Herre*. Stockholm: Norstedts.
- Bertills, Yvonne 2003. *Beyond Identification – Proper Names in Children's Literature*. Åbo: Åbo Akademis Förlag.
- Dahlander, Gustav 2007. *Hobbinge*.
<http://tolkiensarda.se/new/ardangole/man_namn/hobbinge.php>.
Hämtad 2015-04-13.
- Dahlander, Gustav 2007. *Mörkveden*.
<http://tolkiensarda.se/new/ardangole/man_namn/morkveden.php>.
Hämtad 2015-03-12.
- Ingo, Rune 2007. *Konsten att översätta. Översättandets praktik och didaktik*. Lund: Studentlitteratur.
- Munday, Jeremy 2012 [2001]. *Introducing translation studies – Theories and applications*. 3rd ed. London & New York: Routledge.
- Nationalencyklopedin, <<http://www.ne.se>>.
- Oxford Dictionary, <<http://www.oxforddictionaries.com>>.
- SAOB = *Ordbok över svenska språket utgiven av Svenska Akademien*.
Kenning. <<http://g3.spraakdata.gu.se/saob/>>. Hämtad 2015-06-05.
- SAOB = *Ordbok över svenska språket utgiven av Svenska Akademien*.
Trä. <<http://g3.spraakdata.gu.se/saob/>>. Hämtad 2015-06-04.

- Svenskt ortnamnslexikon* 2003. Uppsala: Språk- och folkminnesinstitutet.
- Tegelberg, Elisabeth 2011. Nyöversättning – När, hur och varför? I: *Tidskrift för litteraturvetenskap* 2011:3-4, s. 79. <<http://ub016045.ub.gu.se/ojs/index.php/tfl/article/download/1752/1532>>. Hämtad 2015-04-28.
- Tenggart, Paul u.å. Britt G. Hallqvist, 1914-1997. I. *Svenskt översättarlexikon*, <http://www.oversattarlexikon.se/artiklar/Britt_G_Hallqvist>. Hämtad 2015-10-20.
- Tolkien, J.R.R. 1956. From a letter to Rayner Unwin 3 July 1956. I: *The Letters of J.R.R. Tolkien*. <http://www.e-reading.club/bookreader.php/139008/The_Letters_of_J.RRTolkien.pdf>. Hämtad 2015-03-10.
- Tolkien, J.R.R. 1967. *Guide to the names in the Lord of The Rings*. <<http://tolkien.ro/text/JRR%20Tolkien%20-%20Guide%20to%20the%20Names%20in%20The%20Lord%20of%20the%20Rings.pdf>>. Hämtad 2015-03-10.
- Venuti, Lawrence. 2008 [1995] *The Translator's Invisibility – A History of Translation*. London & New York: Routledge.
- Wikipedia. Yngre nysvenska. <http://sv.wikipedia.org/wiki/Yngre_nysvenska> Hämtad 2015-06-04
- Yamazaki, Akiko 2002. Why change names? On the translation of Children's Books. I: *Children's Literature in Education*. Vol. 33, nr. 1. <http://download-v2.springer.com.ezproxy.ub.gu.se/static/pdf/308/art%253A10.1023%252FA%253A1014467726005.pdf?token2=exp=1429089237~acl=%2Fstatic%2Fpdf%2F308%2Fart%25253A10.1023%25252FA%25253A1014467726005.pdf*~hmac=e9c7c70689e4a3efb3fdbf7215e768fcbea6c01c3b819c640f2c611418aa130e>. Hämtad 2015-04-15.
- Zilliacus, Kurt 2002. *Forska i namn*. Helsingfors: Tryckeri Nord Print Ab.

Bilaga 1.

Nedan redovisas samtliga egennamn som förekommer i *The Hobbit* och dess två översättningar. Egennamnen är, precis som i analyskapitlet, indelad i tre underkategorier, som är 1) personnamn 2) geografiska platser och 3) övriga egennamn. Sidnumret där egennamnet förekommer för första gången står i anslutning till var och ett av egennamnen i bilagan.

Tolkien (1937)	Hallqvist (1962)	Andersson (2007)
PERSONNAMN		
Azog the Goblin s. 30	EJ ÖVERSATT. ”Trollet” s. 27	Vätten Azog s. 29
Baggins s. 4	Bagger s. 9	Secker s. 9
Balin s. 11	Balin s. 14	Balin s. 14
Bard s. 287	Bard s. 187	Bard s. 228
Barrel-rider s. 258	Tunnryttare s. 169	Tunnryttare s. 207
Belladonna Took s. 5	Belladonna Took s. 10	Belladonna Took s. 10
Beorn s. 135	Beorn s. 92	Beorn s. 112
Bert s. 42	Bert s. 35	Bert s. 40
Bifur s. 13	Bifur s.16	Bifur s. 16
Bofur s. 13	Bofur s.16	Bofur s. 16
Bolg s. 324	Bolg s. 211	Bolg s. 256
Bombur s. 13	Bombur s. 16	Bombur s. 16
Bullroarer s. 22	Tjurvrålar s. 22	Tjurryttaren s. 23
Bungo Baggins s. 5	Bungo Bagger s. 10	Bungo Secker s. 10
Carc s. 298	Kark s. 195	Carc s. 236
Dain s. 300	Dain s. 196	Dain s. 237
Dori s. 13	Dori s. 15	Dori s. 16
Dwalin s. 10	Dvalin s. 13	Dvalin s. 14
Elrond s. 53	Elrond s. 41	Elrond s. 48
Elvenking s. 199	Alvkungen s. 130	Alvkungen s. 159
Fili s. 12	Fili s. 14	Fili s. 15
Galion s. 211	Galion s. 139	Galion s. 170
Gandalf s. 6	Gandalf s. 10	Gandalf s. 11
Gloin s. 13	Gloin s. 15	Gloin s. 16
Gollum s. 84	Gollum s. 60	Gollum s. 73
Great Eagle s. 127	Den stora örnen s. 88	Örnfursten s. 106
Great Goblin s. 74	Storvätten s. 54	Storvätten s. 66

Kili s. 12	Kili s. 14	Kili s. 15
Lord of the Eagles s. 120	Örnarnas furste s. 84	Örnarnas herre s. 99
Luckwearer s. 258	Lyckobärare s. 169	Lyckobärare s. 207
Nain s. 321	Nain s. 210	Nain s. 254
Necromancer s. 31	Besvärjaren s. 27	Nekromant s. 30
Nori s. 13	Nori s. 15	Nori s. 16
Oin s. 13	Oin s. 15	Oin s. 16
Old Took s. 5	Gamle Took s. 10	Took den gamle s. 10
Ori s. 13	Ori s. 15	Ori s. 16
Radagast s. 139	Radagast s. 95	Radagast s. 114
Ringwinner s. 258	Ringvinnare s. 169	Ringvinnare s. 207
Roac s. 299	Roak s. 195	Roac s. 236
Sackville-Baggins s. 347	Sackville-Bagger s. 227	Kofferdi-Secker s. 274
Smaug s. 29	Smaug s. 26	Smaug s. 28
Thorin Oakenshield s. 14	Torin Ekenskölde s. 16	Thorin Ekensköld s. 17
Thrain the Old s. 27	EJ ÖVERSATT	Thrain den gamle s. 27
Tom s. 43	Tom s. 36	Tom s. 40
William s. 42	William s. 35	Vilgot s. 40

Tolkien (1937)	Hallqvist (1962)	Andersson (2007)
GEOGRAFISKA PLATSER		
Bag-End s. 20	Baggershus s. 20	Säcks ände s. 21
Bywater s. 25	EJ ÖVERSATT	Åby s. 35
Carrock s. 133	Karrock s. 91	Karok s. 111
Country Round s. 25	Hemtrakten s. 24	EJ ÖVERSATT. "Över hela trakten" s. 25
Dale s. 26	Dalby s. 24	Dal s. 25
Dorwinion s. 207	Dorwinion s. 137	Dorwinion s. 164
East of East s. 23	Den allra avlägsnaste Östern s. 22	Det östraste av östern s. 24
Esgaroth s. 285	Esgaroth s. 186	Esgaroth s. 226
Faerie in the West s. 194	Älvmarken västerut s. 129	Älvhem i väster s. 155
Forest River s. 206	Skogsälven s. 136	Skogsälven s. 164
Gondolin s. 61	Gondolin s. 47	Gondolin s. 57
Great Shelf s. 127	Stora Platån s. 88	Stora hyllan s. 105
Green Fields s. 22	Gröna Fälten s. 22	Grönslätt s. 23
Grey Mountains s. 166	Gråbergen s. 108	Grå bergen s. 131
High Pass s. 141	Höga Passet s. 96	Höga passet s. 116
Hobbiton s. 347	Hobbiton s. 227	Hobbinge s. 274
Iron Hills s. 300	Järnbergen s. 196	Järnbergen s. 237
Lake-Town s. 205	Sjöstad s. 136	Sjöstaden s. 164
Land Beyond s. 106	Landet bortom s. 75	Landet bortom s. 89
Last Desert s. 23	Yttersta öknen s. 22	Yttersta öknen s. 24
Last Homely House s. 55	Sista Hemlika Huset s. 43	Sista hemtrevliga huset s. 50

Lone-lands s. 37	EJ ÖVERSATT	Ensliga landen s. 37
Long Lake s. 30	Långa Sjön s. 26	Långa sjön s. 26
Lower Halls s. 25	Lågre Salarna s. 23	Nedre salarna s. 25
Mirkwood s. 24	Mörkmården s. 23	Mörkveden s. 25
Misty Mountains s. 64	Dimmiga Bergen s. 48	Dimmiga bergen s. 58
Mount Gram s. 22	Gramberget s. 22	Gramberget s. 23
Ravenhill s. 235	Korpkullen s. 155	Ramberget s. 188
Rivendell s. 52	Rivendell s. 41	Riftedal s. 48
River Running s. 26	Rinnande Floden s. 26	Rinnande floden s. 26
The Great House s. 288	Rådhuset s. 188	Rådhuset s. 228
The Hill s. 3	Kullen s. 9	Kullen s. 9
The Lonely Mountain s. 54	Ensamma Berget s. 42	Ensliga berget s. 49
The Mountain s. 24	Berget s. 23	Berget s. 25
The Water s. 5	Vattnet s. 10	Ån s. 10
Under-Hill s. 20	Nedomkull s. 20	Nedomkull s. 21
Wilderland s. 54	Vildmarken s. 42	Ödevidderna s. 49
Withered Heath s. 24	Vissna Heden s. 23	Ödeheden s. 25

Tolkien (1937)	Hallqvist (1962)	Andersson (2007)
ÖVRIGA EGENNAMN		
Atterkrop s. 185	Etterblära s. 124	Etterkopp s. 149
Cram s. 302	Kram s. 197	Cram s. 238
Foe-Hammer s. 62	Fiendefaran s. 47	Fiendesläggan s. 57
Glamdring s. 62	Glamdring s. 47	Glamdring s. 57
My Preciouss s. 86	Min sssöte s. 61	Dyrgripen min s. 73
Orcrest s. 62	Orkrist s. 47	Orcrest s. 57
Rune-letters s. 63	Runbokstäver s. 48	Runskrift s. 58
Sting s. 181	Sting s. 121	Sting s. 146
The Arkenstone s. 268	Kungadiamanten s. 175	Arkenstenen s. 214
The Goblin-Cleaver s. 62	Vätteklyvaren s. 47	Vätteklyvaren s. 57
Tomnoddy s. 185	Dum s. 124	Fetterkopp s. 149